

Тракторн бригадин эндркнь болн манъгъдуркнь

Нам хамгин му джилн бийдн селэнэ эдл-ахун культурмудин му биш ургъц ягдад авад баянэт гидж нас кесгн сурцхана. Днепропетровск областин Межевск района Фрунзен нертэ колхоз теткд мана тракторн бригадин кодлмшин дамшлтин тускар келдэ бгнэв. Диилврн улнь — агротехническ цуг кегр-үүлдврн цэгтнь күүцэлгн болджана. Энүнэ төлө производствен кодлмшин күнд хамгинь цугтагынь механизировать кегдэ, теегин кодлмшт техник дигтэ-даратагъар дигдэж тавлгын эрки кертэ. Тиигсн цагт цугтагынь бөдм чинртэгъар цагтнь кехд, тегэд ямаран чигн гань аамшг уга болх.

Эн джилин зуни цагт хур орло, бир догшин гань болв. Нарна халу, дагу сальки днеприн теегиг шатаджах болдж медгдв. Болв механизатормуд, колхозин газрт шинъгадсн эднэ күч-көлснэ онъгэр үршгог меджасмн, юнъгад гихлэ, цугтан эврэ цагтан болн түргэр кегдджасмн. Кодлмшин ашн диглгдэд уга болв чигн зарм ашмудин тускар келдэ болхмн. Даалгъвр гол үзмджсэри күцэгдв: 1 минъгн 300 гектар намрин цагтан таранэ гектар болгънас 25-д центнер, 67 гектар таранэ гектар болгънас — 39 центнер буудя авгдв. Малчирт чигн биди бртэ үлдсн угавдн. Эрдни-шишэ 12 тонн иш болн 1 минъгн 600 тонн початк силост даргдв.

Мана күч-көлсн ямаран кевэр бүрдэгдлэ? Бригадт 18 трактор баянэ, эднэр 4 минъгн 100 гектар таранэ газр эд-бод кегдлэ. Биди ниди джилн намрин бийдн дакад үвлэр эрдни-шишэ тэргдх газрт 7 минъгн тонн малин өтг зөбдэ цацлавдн. Эн үг түргэр зөбхин төлэ эврэ аргъ-чидлэри өтг ачлгъна маши келэвдн.

Хавртнь, таранэ кодлмшин цаг ирхд биди чиг хоршалгъна кодлмш кевдн. Эн кодлмш уданар эс кегдхнэ олд медгднэ биший. Эн кодлмш күүцэлгнд «ДТ—54» трактормудин тави агрегат, «С-80» тракторин нег

агрегат тэвгдлэ. Энүнэ ашд биди эн кегриг кодлмшин хойр бдрин эргид дуусвдн.

Таранэ кодлмш эхлхн өмн комплексн механизированн турвин звено бүрдэгдлэ. Звено болгн эрдни-шишэ, олс, нарн цецг болн пропашной талдан чигн культурмуд тэрдэж ургь-алгънд 700 гектар газр авла.

Эрдни-шишэ болн нарн цецг тэрдэгднэ звено болгънд кирсдэж-үүрлүлдж тэрдэгъар келгдсн хойр сеялкин агрегат болн «Беларусь» тракторта болн «СКГК-6В» гидр сеялкта нег агрегат кодллэ, тэрдэгъна цагт кемдэжэлгънэ сунъгг механическ кевэр тэвгддэжасмн. Эрдни-шишэ болн нарн цецг тэрдэгъна зурагъан кодлмшин 8 бдрин дунд күүцэлэвдн, тэрдэгъна хамдан минеральн удобрень кегдлэ.

Эрдни-шишэ асрдж хэлэлгънэ цагт кодлмшин хойр селгэн бүрдэгдлэ. Таран гархас урд болн гарона хөбн самилгъ кегдэд таранд харшлгд өвснэ таслдж уга келэвдн. Таранд немер тетквр өглэвдн. Дакад таранэ эрдэ хоорндагъурнь, көндлнэгдн болн утдн хойр дакдэ семлэд эд-бод келэвдн. Түрүн семлгъ келгнд өвс таслдж борона чиргдлэ.

Таранэ кодлмшт механизатормудин күч-көлсиг дигтэ саянэр бүрдэлгн болн эднэ бөдм ашин кодлмш малин халхин кодлмшт хойр трактор сулдхк эв-аргъ өгсн, эннэ тегэд 40 колхозникүдин күч-көле сольсн.

Тарэ хуралгын цугтан гишнэ хадлгын цоклгын хойриг салу-салудн келгнэ эв-аргъар кегдлэ, тарэ хуралгынла эерглүлдж соломо скирджлгънэ болн газр хагългъна кодлмш кегдлэ.

Эн джилн биди ончта джил гидж нерэддэжнэвдн. Механизатормудин күч-көлснэ прогрессивн янз эхлгдлэ, эннэ тегэд эврэннэ ашан үзүлв. Кодлмшч күчн-чидл болн мөнъгн зөвэр икар арвлгдсн. 1958 джилн тодиги эн джилн тодиглэ дүнъцүлэд халай.

Ниднин джил биди, кемдэжэлгънэ

сунъггыннэ нургълдж гарар тэвгддг агрегаттар тэрдэгдн. Иим агрегаттар 553 гектар таран тэрдгдлэ. Күч-көлснэ гару кодлмшин 276,5 бдр болсн. Дакад, тер агрегаттар, болв кемдэжэлгънэ сунъггыннэ механическ кевэр тэвэд 348 гектар тэрдгдлэ, эн үнд зулг кодлмшин 35 бдр гарла.

Эн джил кемдэжэлгънэ сунъггыннэ механическ кевэр тэвгддг агрегаттар өргэр олзлад, биди кодлмшин 204,6 бдр арвлдн. Звеносиг комплексн кевэр механизировать кеснэ ашд гарин кодлмш эс орщулгдсн таранэ ягъу хойр холван икдүлгдсн. Кодлмшин 4 минъгн 230 бдр арвлгдсн — эннэ 60 гар минъгн арслнэ болджана.

Ода эн диилврмүд маниг санамрдулх зөв уга. Улм саянэр, улм ик аштагъар кодлх дурн күрнэ. Эн джилн хаврар биди коммунистическ күч-көлснэ бригадин нег зүүлгънэ дөрлөддг орувдн, эн йовдл манд шин эв-аргъ хаях, техникни чидлинэ икар олзлх даалгъвр тэвдэжнэ. Комплексн кевэр механизировать кегдсн звенос эн кегр күцхд дөнъ-тус болдгиг дамшлт үзүлдж медүлсн. Эн джидд мана звенос областэд сэн гисн звенос болдж гарв.

Биди звеносан зөвэр икдүлэд 1960 джилд үлдэхэр седжэнэвдн. Звено болгн 6-д трактор болн 6-д комбайн авхмн, дамшлтта механизаторск кадрмудар теткдхмн... Биди тер цагт пропашной кальтурмуд тэрдэж ургь-алгъна болн хуралгъна кодлмш баятхэ, нам буудян культурмуд тэрдэж ургь-алгъна болн хуралгъна, колхозин малин фермесин механизмс тетклгънэ кодлмш би деерэн авч чадхвдн. Биди гарин кодлмшин цугтагыннэ уурулад, Торскндан кимд буудя, үс, мах болн талдан чигн эдл-уш икар өгхвдн.

Эврэн сургуль дас, үүртэн дөнъ-тусан күрг — мана механизатормуд сургуль болн шин професийн дасдж автгъндан, нег-негидэн дөнъ-тус боллад, эн зокалг бэрчхэнэ. Мана кол-

хозд техник дала, энүг саянэр олзлхн төлэ икар сургуль сурч, икар медх кертэ.

Бригадт олн зүсн медрлэ 70 механизатор баянэ. Эднэ кесгн, ююни болв чигн эрдмтэ улс. Комбайнер Чистиченко — металл эд-бод келгънэ токарин, комбайнер Пехотин — электросварщикин эрдмтэ улс, наадк комбайнермүднэ — слесарин эрдм меднэ, йиснэ трактористир — шофермүд болдэж кодлдж чадхмн. Цуг эн хамг кодлмшин саянэр бүрдэхд, күч-көлснэ бөдм аш күцхд, талдан керт му келгго, нег-негидэн сольхд механизмсин дуту-дундсиг цагтнь ясдэж диглхд дөнъ-тус болна.

Эн джилн хаврар механизатормудин эрдм-сургуль бөдлүлгъяр хойр семинар бүрдэгдлэ. Гарин күч-көлсн угагъар кегдсн кодлмшин дамшлт нег үлү ик оньг тэвгдлэ.

Мана кесг механизатормуд школмудар, техникумсар сурцацхана. Би, медтэ болв чигн Никопольск механизатор асхн сурлгъна техникумин дөрвдгч курст сурчана. Асхннэ сурчх медтэ мадиг үзхлэри, багъчуд чигн школмудт болн техникумст ордж сурцацхана. Ода асхн сурлгъна школмудар мана бригадас 10 күн сургуль сурцацхана. Бригадт саянэр сургуль сурлгъна болн амрлгъна таал бүрдэгдсн баянэ. Теегин стандарт бэргдсн бригадин герт олна хотин брэ, амрлгъна брэ, улан шугъу, библиотек баянэ. Энүнд даньгин газет, журнал шишлгъ болн хужожественн литератур баянэ.

Биди сургуль сурлгънд механизатормудин цугтагыннэ орулхар седнэвдн. Ода деерэн асхн сурлгъна школмудар болн техникумсар механизатормуд цугтан сурчаш. Болв эднэ төлэ политическ болн научн-техническ темэр лекце, семинар күүндврмүд кегднэ. Увлдн эрдм-сургуляри бөдлүлгънэ кодлмш кегднэ.

Сүл цагин эргц бригадет күч-көлснэ диг-даран зөвэр саярв. Мана бригадт чигн, муугъан дарад тус уга, аркд дурта, кодлхдэн дурго улс билэ. Болв эднэ баядлгг механизатормудин хурт тэвэд күүндснэ хөбн эдн күч-көлснэ диг-дара эвддгэн уурцхав.

Селэнэ эдл-ахун цаарандк делгрлтин төрмүд зөвчлдж күүндх КПСС-н ЦК-н Пленум болх цаг бөрдэж йовна.

Энүнлэ залгъдулдж машини-тракторн парк тетклггиг цаарандн саянэрүлггнэ туск зарм селвг-ухагъан келхэр седлэв.

Кесгн РТС-н тату кодлмш заагъад муугъар кодлнэ гидж келцхэнэ. Машид муугъар ясдгн нуучин кегр биш. Капитальн ясврас гарсн трактор зармдан турвин-дөрвин бдр кодлчкэд зогсна. Тегэд энүнэс авн механизатормудин зовлигъ-түрү эхлнэ: негидэн кертэ айгг уга болна, эс гидж дамшлт-сургуль тату болна. Механизатормудин кегрнэ — машид ясгън биш болджана, эднэ кегрнэ — машид йовулдж эдлгън болджана. Механизатор чадсарн, иигэд-тиигэд, «тракторан ясна», болв тиим машигъяр бөдм аш күцдэж болшго. Ахрар келхд, эн керт диг-дар батх кертэ.

Минигъар болхла, ода баях РТС-н көрнэгд ясврн заводе бүрдэхлэ сэн болх билэ. Тиим предприягъсар медрлэ кодлмшчирин, техникчирин, инженермүдин даньгин баядг штат баях зөвтэ. Завод графикар кодлэж, машидт ицгтэ ясвр кех зөвтэ. Заводин баядлэ ясгдсн тракториг РТС-д ясгдсн тракторла дүнъцүлдж болшгонь ил.

Колхозмудар нарн биш ясврн төлэ ик биш мастерскойта баяхмн гидж би тоолджана. Тиим мастерскойд токарн болн сверлилн станокс, ганъ-иллгъна оборудовань болн слесарн зер-зи кертэ болхмн.

Ода биди КПСС-н ЦК-н болх Пленум уктдэ авсн социалистическ даалгъврэн күцэхэр зүткдэ йовнавдн. Бригад Октябрин 42 джилн бөн күртл комбайнсан, трактормудан болн талдан машидин брэлннэ ясх шиидэр авсн баянэвдн.

Мана бригад нертэ механизатор Күч-көлснэ хойр дам герой А. В. Гиталовин бригада дөрлөддэжнэ. Келнэ динлхнэ ода деерэн медгдэд уга-Дакад энүнд учр уга. Гол учр талдан — биди А. В. Гиталовас кесг юм дасвдн, эн чигн манас дассн болх, энүнэ олзнь цугтад сэн болхнэ лавта. Тегэд биди талдан бригадсн дамшлт авхларн эврэннэ медрлэн, культури кемдэжгънэ бөдлүлэд коммунистическ күч-көлснэ бригадин нег зүүхин төлэ ноолдхвдн.

Гаврил СУЛИМА.

Фрунзен нертэ колхозин тракторн бригадин бригадир.